

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethicæ Doctrinæ Elementa, Et Enarratio Libri quinti
Ethicorum**

Melanchthon, Philipp

Witebergæ, 1583

VD16 ZV 20638

Capvt Primvm.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56560](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56560)

QUARTA conditio, est possessionis continuatio sine interruptione legitima. Vt res mobilis triennio sine interpellatione legitima possessa sit. Res immota triginta annis sine legitima interpellatione possessa sit.

Quamquam autem, vt fit in negocijs voluntatum, quæ flexibilia sunt, multa subtiliter in hac materia disputantur, tamen his fontibus consideratis, præcipuæ quæstiones, quarum consideratio in communi vita necessaria est, iudicari possunt. Et vnusquisq; Deo gratias agat, quod scit, quare bona conscientia & Deo approbante suas res teneat, quia Deus has legitimas ordinationes approbat.

FINIS.

IN QVINTVM
LIBRVM ETHICORVM
ARISTOTELIS.

CAPVT PRIMVM.

Vemadmodum Poeta scripserunt, Iusticiam fugientem ex civitatibus, diu postea in rure mansisse, & ibi inter cætus hominum meliorum præcepta rectè viuendi tradidisse: Ita hoc tempore fere vndiq; ex imperijs pulsa, hæret vnum;

in scholis, & gregi scholastico de honestis officijs concionatur. Vinam igitur eam placidè audiamus, verè sentiamus, hos nostros cætus præcipuam Ecclesiæ diuinæ partem esse, & in hac statione diuinitus collocatos, vt iusticiæ vocem, id est, doctrinam de rebus bonis conseruemus, & in eo munere diligentiam fidem, tolerantiam, & cætera virtutis officia præstemus. Concionatur autem iusticia, cum in libris diuinis, tum in Philosophorum & Iurisconsultorum doctrina, quæ etiam est vox diuina. Nam veræ demonstrationes & conclusiones de moribus sunt pars, & explicatio legis diuinæ.

Porro hic libellus inter Philosophicos de virtutibus scriptos, vt insignis gemma eminet, miræ solertia partes inuestigatas distribuit, & lectorem ad aspiciendam naturam hominis deducit, vt in eo fontes iusticiæ consideret. Primum autem deploremus naturæ humanæ infirmitatem. Sapientissimus vir, de iusticia dicturus, omittit præcepta, quæ primum ostendunt, quid Deo debeatur. Nam Philosophica sunt manca. Tantum distulit de hominis ordine erga alios homines, hoc est, de civili iusticia. Hanc autem erudite describit, & cum hæc pars, vt antea dictum est, etiam sit legis diuinæ membrum, diligenter consideremus, qua arte noticias naturales, quæ regunt iusticiam, distribuat.

M 3 Prudent

Prudentissimè autem primum constituit species, & earum definitiones. Dicit iusticiam universalem esse obedientiam, quæ præstatur omnibus legibus. Iusticiam vero particularem constituit æqualitatem, vel Geometricam erga gradus personarum, vel Arithmetica, in rerum commutatione. Postea ius dividit, in ius naturæ, & lege constitutum, quod vocant ius positivum, deinde discernit iniurias consulto & inconsulto factas. Disputat etiam de pœnis, effici æqualitatem, cum, qui excessit metas officiorum vita per pœnam intra metas retrahitur. Disputat et de æqualitate pœnæ & delicti. Item de summo iure, & ἐπιτακτικῶν. In his locis ferè consumuntur hic liber, quorum cognitio & per sese ad vitam necessaria est, & multum lucis adfert disputationibus Ecclesiasticis & Forensibus. Ac ut facilius intelligi possint ea, quæ dicturus est Aristoteles, nos quoque primum explicabimus vocabula, & definitiones.

Diligenter observanda est Phrasis. Sæpe in Ecclesia, nomine iusticiæ, intelligitur iusticia universalis, id est obedientia universæ legi debita, ut cum dicitur: Feci iudicium & iusticiam, id est, prohibita vitavi, & mandata feci. Interdum significatur particularis iusticia, ut cum dicitur: Ioseph erat iustus, nec volebat infamare sponsam. Sæpe autem, ut apud Paulum, cum dicitur de reo

conci

conciliatione, significat acceptationem diuinam, reputationem iusticiae, ut cum inquit: Iustificati fide pacem habemus. Haec tria discrimina diligenter obseruanda sunt. Ac nos quidem in hoc libello de vertia significatione, de qua Paulus loquitur, nihil dicemus. Hic tantum congruunt appellationes ad iusticiam, quae vocatur legis iusticia, ut constat Philosophiam moralem esse legis diuinam partem. Ac valde sudat Plato in quaerenda definitione. Repudiat Simonidis definitionem, quam postea Iurisconsulti amplexi sunt, & recte conuenire eam iusticiae particulari manifestum est. Iusticia est constans & perpetua voluntas, quae suum cuique tribuit.

Sed Plato videt non solum quaerendum esse, qui sit ordo homini ad alios, sed etiam qui sit ordo homini ad sese. Constituit igitur hanc definitionem. Iusticiam, videlicet, vniuersalem esse consensum inferiorum virium in homine cum mente recte iudicante. Erudite incoauit hanc doctrinam a consideratione partium hominis, sed eruditior definitio esset, dicere, Iusticiam vniuersalem esse obedientiam Deo debitam, iuxta discrimen honestorum & turpium, quod impressit Deus humanae naturae, ut & ipsum agnoscamus, & intelligamus quibus officijs coli velit.

Haec esset prima & verissima definitio Iusticiae vniuersalis, & quidem cum lege congruit.

Primum enim homini ad Deum ordo est, & hunc primum cerni & considerari necesse est. Aristoteles collocat hominem in civitatem, ac simpliciter considerat, qui sit ordo homini ad Magistratus & ciues. Plato altius fuit exorsus, considerauit enim qui sit ordo homini ad suas vires sed Aristotelica definitio facilius intelligi potest: Iusticia vniuersalis est obedientia omnibus legibus debita. Sic iusticiae nomine saepe & in sacris literis videtur, cum fit mentio iusticiae legis. sic vulgo dicimus, Aristidem esse iustum, id est omnibus legibus obtemperantem. Constituta hac prima specie, ac definitione iusticiae, postea quaeritur alia, est enim ordo cui non solum ad magistratum, sed etiam deinde ad singulos ciues. Haec iusticia vocatur particularis, & est virtus, seruans aequalitatem Arithmeticam in contractibus, Geometricam in personis ordinandis. Vtramque sanxit Deus in precepto: Diligas proximum sicut teipsum. Hic praecipit, vt exerceamus aequalitatem erga proximum non rapiamus res aut honores, cum aliorum detrimento. Qui res alteri eripit, non diligit sicut sese, id est, non vult illius res ipsi saluas esse, sicut suas: sic qui alterius rapit honorem, non vult ei suum locum in societate attribui. Haec sunt conurbationes aequalitatis.

Deinde rursus in precepto: Non furtum facies, sancita est aequalitas in rerum commutatione.

Constat enim furtum esse, auferre de alieno
 sine compensatione. Nec enim diuturna rerum
 possessio esse communicatio, si una pars hominum sine
 compensatione exhauriret alteram. Ideo vide-
 mus Philosophi compensationem æqualem, fons
 esse iustitiæ in contractibus. Vbicunq; igitur
 aguntur æqualitatis laudes, referas eas ad has
 descriptiones Iustitiæ, et ad hæc præcepta: Dili-
 ge proximum &c. Item: Quod tibi non vis fieri,
 alteri ne feceris. Item: Non furtum facies. Ideo
 philosophi consulti, cum iusta describunt, hanc æqualita-
 tem magna arte quærent, et honestissima lau-
 datio est æqualitatis apud Euripidē in Phœnissis

κῆνο κάλλιον τέκνον,

ἰσότητα τιμῶν, ἢ φίλος ἀεὶ φίλος,

ἰσότης τε πόλεσι, ξυμμάχος τε ξυμμάχοις

ἰσότης, τὸ κατὰ ἴσον νόμιμον ἀνθρώποις ἔφην.

Melius est æqualitatem colere, quæ amicos ami-

cos, vires urbibus, socios socijs deuinctos retinet.

Nam æquale natura hominibus legitimum est.

Sed in his laudationibus diligenter conside-

randum est, aliàs locum habere Arithmeticam

æqualitatem, aliàs Geometricam. Id discrimen

Aristoteles traderet, haud dubie motus est lo-

cus Socratis et Platonis, qui reprehendunt popu-

lum volentem efficere æqualitatem in guberna-

tione ciuitatum perniciosam, vt pari loco sint Sc-

ptus et alij plebey ignauissimi seu vt Synodo pari-

ter dicant sententias, docti & alienissimi à literis, & omnibus studijs pietatis. Hanc confusio-
nem ut reprehendant, discernunt aequalitatem.
Verba Isocratis hæc sunt in Areopagico. Plu-
rimum autem contulit eis ad ciuitatis gubernatio-
nem, quod cum duæ sint aequalitates, quarum al-
tera tantumdem singulis tribuit, altera vero sin-
gulis ea, quæ congruunt, non ignorauerunt vira
fit utilior. Repudiauertunt n. eam, quæ tantum-
dem bonis & malis tribuit tanquã inuistam. Al-
terã verò, quæ pro meritis & honores & penes
distribuit, amplexi sunt in regenda ciuitate, non
legentes magistratus ex promiscua multitudine,
sed ex melioribus. Similis sententia extat apud
Platonem libro 6. de legibus: Rectè & concinne
dictum est, amicitiam aequalitate effici, sed quia
non est perspicuum, quæ sit illa aequalitas, valde
perturbamur. Cum enim duæ sint aequalitates,
quæ etiamsi nomen idem habent, tamen inter sese
diuersæ sunt, alteram quidem intelligunt omnes,
quæ aequali mensura, pondere & numero vbiq;
distribuit. Sed verissimam & optimam aequali-
tatem non facile est cuiuslibet deprehendere. Dei
enim iudicium est, ac hominibus tenuiter illa
qualitas contingit. Quatenus autem ciuitatibus
& priuatis contingit, omnia bona efficit. Tribuit
enim maiores honores his, qui virtute excellent,
econtra minus idoneis minores, ac singulis pro
propor

proportione conuenientes. Hoc est iustum ciuile, quod expetere, & ad quod respicere nos in conueniēda ciuitate oportet, non ad tyrannos, aut vulgarem potentiam. Hoc iusto, uti ciuitas debet, quod inter dissimiles æqualitatem facit, quia ordine singulis congruentia tribuit. Hæc dicta Iſocratis & Platonis ideo recensui, ut studiosi fontes Aristotelicæ partitionis considerent, nec dubium est lucem addi Aristoteli hac collatione. Videt Aristoteles ab istis æqualitatem Geometriam rectè laudari, nam hanc in ordinandis personis in omni vita sequi necesse est. Singulis tribuendus est suus honos, suus locus, in qualibet parte ciuitatis pro merito. Sit Cicero gubernator, sit Marius bellator, sit prætor Aquilius, sit quaestor Cato, sit gubernator studiorum Cræsus, atque ita singuli suum locum teneant, & suum officium faciant, nec impediatur alter alterius, ne harmonia conturbetur. Hic ordo efficit æqualitatem inter dissimiles. Rectè igitur Iſocrates & Plato hanc æqualitatem laudant.

Sed accedit Aristoteles, tanquam interpres veterum & ostendit, ubi altera æqualitas scilicet Arithmetica, quæ illi præterierant, locum habeat. Tradit igitur eruditissimam partitionem: Omnis conuersatio mutua cum alijs aut communitat, aut ordinat personas. Hæc est vera & integra diuisio. Nam hæc sunt prima genera, quæ societatem

tatem hominum inter se deuincunt, & obligatio-
nes pariunt videlicet rerum communicatio, &
ordinatio personarum. Hanc partitionem secu-
tus Aristoteles in rerum communicatione, vult
effici æqualitatem Arithmeticam.

Nam rerum communicatio in infinitum tra-
gari debet. Ideo semper debet esse summa æqua-
litas mercis & precij. Nec enim posset esse diu-
turna communicatio, si hac æqualitate sublata,
altera pars exhauriretur. At in ordinandis per-
sonis vult effici æqualitatem Geometricam.
Princeps tribuat munus Cancellarij viro sapien-
ti, docto, amanti iusticiam & Communem tran-
quillitatem, & $\sigma\upsilon\beta\epsilon\iota\sigma\iota\kappa\omega\varsigma$. Exercitum tradat
bellatori perito. Gubernationem Ecclesie, doctis,
pijs, moderatis. Gubernationem studiorum litero-
tis, & amantibus veritatem. Praturam Iurisco-
sulco, &c. Et vt membra vnius corporis omnes
complectatur, suum cuiq; locum tribui curet, pro-
uideat, ne quis cursum alterius impediatur. Sic
Aristoteles eruditissimè distinxit æqualitatem,
& ostendit diuersis materijs applicandas esse, &
ex hac diuersitate duas species iusticie particula-
ris constituit. Collatis his locis Isocratis & Pla-
tonis intelligi potest, quid mouerit Aristotelem
ad has venustas partitiones æqualitatis excog-
tandas, & quomodo applicande sint, in tota vna
societate. Semper autem præluceat huic Philoso-
phie

he lex diuina, quæ sanxit æqualitatem: Dili-
 gi proximum sicut teipsum. Item: Quod tibi
 non vis fieri, alteri ne feceris. Postea cogitemus,
 quæ æqualitate in rerum communicatione, quæ
 personis vtendum sit. Cyrus adolescens in suo
 iudicio conturbauit has æqualitates, cum puer
 grandior, indutus breui tunica, eripuisset alteri
 minori longiorem tunicam, data breuiore, res ad
 iudicium deferretur. Cyrus pronunciat ma-
 gis conuenire longam vestem grandiori, & hunc
 restituere eam iubet. Hic inquit Xenophon: Cyrū
 leges à Magistro accepisse, qui docuit æquum
 esse non quod nobis videtur sed quod lex sanxit.
 Legem autem præcipere, vt suum quisq; teneat.
 Erat autem Cyrus in discernenda æqualita-
 te, iudicauerat secundum Geometricam propor-
 tionem, cum æqualitas non personarum, sed re-
 rum tantum esset facienda Arithmetica propor-
 tione, ne alter damno afficeretur. Hæc tota di-
 scussio facilius intelligetur, cum in vita hoc
 discrimen obseruabimus, videlicet, in rebus com-
 munijs hanc æqualitatem seruantes, ne alijs
 damno afficiantur. In personis vero ordinandis,
 hanc ex æquationem facientes, vt suum cuique
 ius tribuamus.

CAPVT II.

DE